

Necati İPEK

EMO Enerji Birimi Koordinatörü

Urumçi'de, 5 Temmuz 2009 tarihinde meydana gelen çatışmalar ve sergilenen vahşetin ardından, yaşananları subjektif bir biçimde değerlendirip, Çin'i nefretle kırsak, olayların perde arkasındaki gerçeği göz ardı edebiliriz. Urumçi'de yaşananlar basit bir "etnik çatışmadan" öte küresel çıkar hesaplarının ürünüdür. Çin, doğal olarak, kendi sınırları içerisinde yaşayan bir toplumun güvenliğinden birinci derecede sorumlu olup, olayların bu noktaya gelmesinde kusurludur. Urumçi'de yaşanan olaylar sırasında Çin prestij kaybetmiştir, ancak görülmesi gereken sadece bu değildir.

Urumçi; Çin'in kuzeydoğusunda yer alan, Doğu Türkistan adıyla da bilinen ve 1954'den bu yana Çin yönetiminde bulunan Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nin başkentidir. 1954'e kadar Dihua adı ile anılan şehir, daha sonra Urumçi adını almıştır. Çin'in batıya açılan en önemli güzergahında yer alan Urumçi, demiryolu taşımacılığında önemli yere sahiptir. Urumçi, "kömür madenleri üzerindeki kent" olarak da bilinmektedir. Çin kaynaklarına göre Urumçi çevresinde 10 milyar ton kömür, 2.2 milyar ton alçıtaşı, 104 milyon ton kireçtaşı, 10 milyon tonun üzerinde mutfak tuzu ve 110 milyon tonun üzerinde sülfat rezervleri vardır. Urumçi, her geçen gün daha stratejik hale gelen zengin yerüstü ve yeraltı su kaynaklarına sahip olma özelliği ile de dikkat çekmektedir. Urumçi'de 3 binin üzerinde petrol işleme, tekstil, makine üretimi, demir ve çelik üretimi, inşaat malzemeleri üretimi, enerji üretimi, kimyasal ürünler, elektronik endüstrisi, demir dışı metal ürünler, kömür ve gıda maddeleri alanında faaliyetlerini sürdüren kuruluşlar yer almaktadır.

Sinkiyang (Çince 'Yeni Fethedilmiş Toprak') adıyla da anılan bölge; petrol, doğalgaz, uranyum, volfram, altın, kömür, tungsten gibi oldukça değerli ve zengin rezervlere-kaynaklara sahiptir. Gelecek yüzyılın en zengin bölgelerinden biri olmaya aday bir bölgedir. Bölge ekonomisinin yüzde 60'ını petrol ve petrol ürünleri oluşturmaktadır. Son yıllarda keşfedilen zengin petrol ve doğal kaynaklar bölgesi bir anda dünyanın gündemine oturtmuştur ve bölge adeta "Hazar'ın enerji kaynakları" kadar dikkat çeker olmuştur.

Bölgedeki petrol üretimi artıyor

İhtiyaç duyduğu petrolün yarısını ithal etmek zorunda kalan Çin'in bölgedeki petrol sahalarını geliştirmek için son yıllarda önemli bir çabaya girdiği görülmektedir. Çin'de yayın yapan Halkın Gazetesi'nin haberine göre, Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nde 2008'deki ham petrol üretimi 1 milyon ton artarak, 27,4 milyon tona ulaştı. Sincan Uygur Özerk Bölgesi, geçtiğimiz yıl Shandong Bölgesi'ni geçerek, Çin'in

Çin'in stratejik bölgesinde etnik gerilim tırmandırılıyor...

Urumçi'de neler oluyor?

en çok petrol üreten bölgesi haline geldi. Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nin 20.9 milyar ton petrol ve 10.85 trilyon metreküp doğalgaz rezervine sahip olduğu tahmin ediliyor. Bölgede 3.9 milyar ton kanıtlanmış petrol rezervi ve 1.4 trilyon metreküp doğalgaz rezervi olduğu bilinmektedir. Üretilen petrolün 2009 yılında 28 milyon tona çıkması beklenen bölge petrol sanayi alanında Çin'in en stratejik alanı olarak nitelendiriliyor.

Krizle rağmen petrol ihtiyacı artıyor

Büyüyen ekonomisi ile Çin'in en temel sorunlarından biri enerji güvenliğinin sağlanması olarak ortaya çıkmaktadır. China Daily Gazetesi'nin haberine göre, 2009'un ilk çeyreğinde Çin'in petrol ithalatında, ekonomik durgunluğa rağmen, geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 0.3 büyümeye ile gerçekleşti. Ulusal Kalkınma ve Reform Komisyonu'nun verilerine göre, Çin ülke sınırları içerisinde 2009'un ilk çeyreğinde yüzde 1'lik düşüşle 93.49 milyon ton petrol üretimi gerçekleştirdi. Aynı dönemde ülke içinde işlenen petrol ise yüzde 1.5 büyümeye ile 175.13 milyon tonu buldu. Xiamen Üniversitesi Çin Enerji Ekonomisi Araştırma Merkezi Müdürü Lin Boqian, 2009'un ikinci çeyrek verilerinde petrol ithalatında daha büyük bir büyümeye gerçekleşmesini beklediklerini belirterek, 2009'da yüzde 2'lik bir artış öngördüklerini kaydetti.

1993 yılında Çin'in petrol üretiminin, ihtiyacı karşıladığını kaydeden Boqian, hızlı ekonomik büyümenin etkisi ile bugün ihtiyacın yarısını ithal edilmek zorunda kaldığını ifade etti.

Çin'in ithal enerji bağımlılığı nedeniyle Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nin ülke içindeki stratejik önemi de her geçen gün artmaktadır. Bölgenin aynı zamanda Rusya ve Orta Asya'dan gelen boru hatlarının geçiş güzergahında olması da önemini artırmaktadır. Bölgede yaşayan Uygur Türkleri, uzun zamandır bağımsızlık mücadelesi yürütmelerine rağmen, batı kamuoyundan destek alamamışlardır. Son yıllarda bölgenin stratejik öneminin ortaya çıkması ile emperyalist güçlerin bölgeye olan ilgisi artmıştır. Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nde yaşanan gelişmeler daha sık batılı basında "insan hakları" ihlali olarak nitelendirilmeye başlamıştır. Bölgede yaşayan Uygurlar ile Han Çinlileri arasındaki sorunlar, hızlı bir biçimde dünya kamuoyunun ilgisini çekmeye başlamıştır. Önümüzdeki dönemde "Batının ilgisini çekenin Uygurlar'ın dramı mı yoksa, bölgenin enerji kaynakları mıdır?" sorusunun daha güçlü sorulacağı anlaşılmaktadır.

ABD'nin önderliğindeki emperyalist güçler, Çin'in yanı sıra Hindistan, Pakistan ve Afganistan'daki faaliyetlerini yoğunlaştırmıştır. "Terörle mücadele" söylemi ile yapılan müdahaleler sonucunda bölge ülkelerinden Afganistan'ın yanı sıra Pakistan da istikrarsızlaştırılmıştır. Pakistan ve

Urumçi; petrol, doğalgaz, uranyum, volfram, altın, kömür, tungsten gibi oldukça değerli ve zengin rezervlere-kaynaklara sahiptir. Gelecek yüzyılın en zengin bölgelerinden biri olmaya aday bir bölgedir. Bölge ekonomisinin yüzde 60'ını petrol ve petrol ürünleri oluşturmaktadır. Son yıllarda keşfedilen zengin petrol ve doğal kaynaklar bölgeyi bir anda dünyanın gündemine oturtmuştur ve bölge adeta "Hazar'ın enerji kaynakları" kadar dikkat çeker olmuştur.

Hindistan'da bulunan nükleer silahların akıbetinin ne olacağı bile sorgulanır hale gelmiştir. Hindistan'ın Mumbai Şehri'nde yaşanan ve 172 insanın öldüğü, 300'den fazla yaralının olduğu saldırı, Pakistan ve Hindistan arasındaki gerilimin artmasına neden olmuştur. Bu saldırının ardından, Hindistan, Pakistan'ın yanı sıra Kazakistan, Tacikistan, Kırgızistan, Rusya ve Moğolistan'a sınırları bulunan Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nde yaşanan karışıklığın, bölgenin istikrarsızlaştırılması projesine hizmet edeceği kuşkusudur.

Çatışma ortamından en çok Çin etkilenir

Bir kısmı aynı zamanda nükleer silahlara sahip olan bu komşu devletler ile yaşanabilecek olası sorunlar ve bölgenin istikrarsızlaştırılması nedeniyle oluşabilecek enerji üretimi veya iletimi kayıplarından en çok Çin etkilenecektir. Pekin yönetiminin, enerji ithalatına bu denli bağımlı olduğu bir dönemde, bölgede iç çatışma ortamı yaratması anlamlı değildir. Urumçi olaylarına farklı açılardan bakıldığında, meydana gelen gelişmelerin "Çin'in planlı bir politikası" şeklindeki değerlendirmelerin gerçekçi olmadığını söylemek mümkündür. Perde arkasında izlerine rastlamaya alışkın olduğumuz, emperyalist güçlerin bugün büyüyen Çin ekonomisini tehdit olarak görmeye başladıklarını söylemek yanlış olamayacaktır. Dünya yüzeyinde enerji kaynağı zengini bölgelerde yaşadığımız, etnik ve dinsel çatışmaların bir benzerinin Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nde de yaratılmaya çalışıldığını ve tek suçlunun Çin yönetimi olmadığını anlaşılmaktadır. ■